

В МОСКВА ТЪРЖЕСТВЕНО ОТБЕЛЯЗАХА 280-ГОДИШНИНАТА НА АКАДЕМИЧНОТО КНИГОИЗДАВАНЕ В РУСИЯ

Списание „Изгамет“ присъства като визия, интерес и оценка в дните на големия научен форум. Високо качество, професионализъм и прекрасни художествено изработени подвързии представи на своите гости голямата московска печатница „Наука“

доц. д-р Лъчезар Георгиев

Впечатляващ научен форум събра учени от Русия и чужбина на Международна научна конференция „Книжната култура. Опыт прошлого и проблемы на съвременности“, посветена на 280-годишнината на академичното книгоиздаване в Русия. През двата дни международната научна конференция отрази разнообразни гледни точки за развитието на книгоиздаването и разказа за бележити прояви на руската книгоиздателска академична традиция. Посещението в Типография „Наука“ към едноименното научно-производственото обединение при Руската академия на науките бе блестящ завършек на програмата, организирана от руските колеги.

София – Москва от птичи поглед и сетне – по огромните булеварди на мегаполиса...

Изпитах неволна гордост, докато преминавах по европейски подредения и новичък *Терминал d* на софийската аерогара. Сещам се, че съвсем наскоро в алманах „Мизия“ бяха отпечатали последната редакция на разказа ми „Бедните роднини“ и действието се развиваше на обновения първи терминал на столичното летище. Сега, подобно на своя герой – професор Савов, бях повече от доволен от обстановката, която ме накара скоро да забравя принизеното си самочувствие, с което преди доста време назад бях излетял за столицата на Европа – Брюксел. Оттам ми останаха няколко репортажни пътеписа, и цял сборник разкази и онова привидно възхищение, с което говорех за белгийците за книгите ми, като между другото вметвах полушеговито – охо, щом имате толкова авторски издания, значи сте богат човек, а аз с лицемерно усмивка отвърщах, че не се оплаквам

от съдбата си, макар че тъкмо в тоя момент си броях оскъдната валута. Впрочем въпросът на белгийците в края на срещите ни бе някак непринудено логичен – и все пак, доктор Георгиев, кога е вашият обратен самолет за София?! Тогава мислех, че никога тези хора, обсебени от комплекса представи за българите, нямаше да ни приемат, и все нещо щяха да си имат наум. Само десетина години след това вече бяхме равноправни членове на същата тази Европа, и нейните врати полека-лека се отваряха, независимо от скандалите за пропилените еврофондове, корумпирани лица по висшите ешалони на властта у нас, подозренията към политическата класа и съдебната система.

Как обаче щяха да ме приемат в Русия, не си бях задавал въпроса. Опитвах да си отговоря, докато огромният аеробус на „Аерофлот“ се носеше високо над облаците, на единайсет хиляди метра височина и руските стюардеси любезно се усмихваха, подавайки ни вестниците „Ведомости“ и „Комсомольская правда“ заедно с многоцветния бордови журнал на руските авиолинии за декември 2008-ма. И сетне, когато Евгени, шофьорът на ладата последен модел, почти излетя от паркинга пред терминала на московското летище Шереметево, щях да срещна разноцветните светлини на един огромен и непознат мегаполис, прострян на стотици километри, изпълнен с последен модел луксозни западни коли, джипове, и да си кажа, че представата ми за руската столица е твърде бегла и няма нищо общо със сегашната импозантност и великолепието от булеварди, сгради, украсени магазини, йелочки – руските новогодишни

елхи, които внушаваха една приятна зимна топлина и уют с разноцветните си светлинни гирлянди. А докато пътувахме из лабиринтите на широките московски улици, претъпкани от автомобили, Евгени не спираше да ме разпитва – за пръв път ли стъпвам на руска земя, идвал ли съм по-рано в Москва.

Позабравил спреженията и падежите, опитвам да възстановя познанията по руски език и с помощта на Миша – моя официален посрещач на летището, изпратен по поръка на руските колеги, кандидат на педагогическите науки, се опитвам да поддържам разговора. Огорчен, нашият шофьор научава, че вече сме в структурата на НАТО, смятан от повечето руснаци за стар противник на Русия, който постъпателно се разширява в опасна близост до нейните граници. Все пак миролюбиво си обещаваме да не подхващаме за политиката, която не е лъжица за устата на обикновени люде като нас. Евгени пък признава, че работи като охрана на самия кмет на Москва г-н Лужков, обаче е съвместител и към научно-производителното обединение „Наука“, където се грижи за транспортиране на десетките гости на издателството и полиграфическия комплекс (а навярно и за тяхната сигурност в необятния град!). Така си помага за издръжка на семейството. Мнозина като него работят на повече от една работа, за да си осигуряват приличен живот в иначе една от най-скъпите столици на света. А работата на Евгени по превоза на гостите е твърде отговорна за мащабите на огромния и прострян на стотици квадратни километри площ град, близо два пъти по-голям от населението на България, където изпитанията в трафика са хиляди, задръстванията – всекидневие, агресията е налице, а калените в движението московчани стоически понасят неимоверно голямото движение.

През следващите дни с насмешка ще си спомням за задръстванията по софийските булеварди и те ще ми се сторят детинска игра пред огромната „пробка“ – затапванията – сиреч задръстванията из московските улици и булеварди. Движението е в няколко ленти, но на места твърде нерегулирано, огромни потоци например се изнизват по булевард „Тверская“, край Москва река, в централната част, край министерства и недалеч от самия Кремъл, а Евгени нарочно върти край всички по-забележителни места и дори ми позволява да снимам през полуоткрехнатия прозорец, откъдето нахлува сух московски студ минус шест градуса, с лека мъгла, забързани минавачи края лъскавите магазини, кафенета, сладкарници, хотели. Сам дори ми сочи кръстосаните забити релси някъде встрани на един от булевардите – дотук стигнали немците, сетне паднали дъждове снегове, дошли на помощ сибирските полкове с подкрепата на танковете „Т-34“ и водени от славния маршал Жуков, за

пръв път нанесли през Великата Отечествена война съкрушаващ удар на непобедимите дотогава германски дивизии. Затананиквам песен от Владимир Висоцки и Евгени минава уж случайно край гробището на прославените руски личности, където е погребан и поетът с китарата, така добре познат и у нас със своята десидентска и непобираща се в никакви норми и щампи личност.

Зашеметен от великолепието и шума на столичния град, продължавам да разпитвам за различни сгради и забележителности подобно на малко дете, впечатлено от необичайното и твърде различното, от красотата, могъщото дихание и невероятните мащаби на тази толкова различна от другите големи градове на света столица.

С мен и Евгени се возят още двама руски колеги – Нина Пономарева, доцент в Държавния университет за култура и изкуство в Санкт Петербург и Марина Крошнева, доцент в държавния технически университет на град Уляновск; впоследствие към нас се присъединява и н.с. Татьяна Кулматова от библиотеката на Руската академия на науките в града на великия Петър I. Научавам любопитни факти из живота на техните институции. Усещам, че проявяват интерес към научния живот, университетското и академичното издаване в България. Забелязали са публикацията ни с проф. Стоян Денчев за съвременните тенденции в българското академично книгоиздаване, слушат с внимание и резюмето на доклада, който чета на книжовен руски език с микрофон в ръка пред голямата аудитория, събрана за пленарните доклади в салона на Типография „Наука“. Това резюме всъщност е повече от четири страници, репетирал съм всяко ударение и произношение предварително под ръководството на преподавател по руски език още в България, препрочитам съм го и в хотел „Възход“, където съм отседнал, затова сега ми е позната, дори показвам нашето научно списание за книгата „Издател“ и подарявам на водещия заседанието чл.-кор. на РАН Владимир Иванович Василев екземпляри от българското издание. Г-н Василев също има топло отношение към България – две негови научни книги са преведени у нас.

Към „Издател“ проявява интерес и проф. Юрий Столяров, главен научен сътрудник при Научния център за изследване историята на книжната култура на РАН при научно-производителното обединение „Наука“ – Москва. Проф. Столяров разгръща последния брой 1-2, 2008 на сп. „Издател“ и се натъква на приятна изненада – рецензия за своя книга в съавторство: „Библиотечный фонд для детей“. Успява да вземе от Вл. Василев екземпляр на „Издател“ и ми благодари; разменяме адреси, интересува се за това

единственото у нас научно списание за книга и издателска дейност, напомня ми да поздравя проф. Мария Младенова и други негови познати от СВУБИТ – София. Тук се запознавам с още редица интересни фигури на учени и хора от структурата на издателство „Наука“.

Гостоприемство, топлина, професионализъм

Руснаците са хора топли и гостоприемни. Независимо от вятъра на политическите промени, който е преминал и над Москва, и над София, контактите с България на научно равнище продължават и дори се задълбочават. Пример за това е и настоящата научна конференция, в която участват и няколко български автори. Докладите са получени две седмици преди конференцията и оформеният с вкус и професионализъм сборник „Книжната култура. Опыт прошлого и проблемы современности“ (Москва, Наука, 2008) се раздава предварително на участниците от няколко държави – България, Германия, Украйна, Беларус, както и представители от различни университети, научни институти и академични издателства от цялата Руска федерация. Пример за това е и дейността на преподавателката от СВУБИТ – София, доц. д-р Елена Ю. Павловская – изпълнителен директор на Представителството на РАН по научноиздателската и информационната дейност в България и страните от Източна Европа, член на Съвета по книгоиздаване при Международната асоциация на академиите на науките. Не мога да си скрия душата, че благодарение на Елена Павловска бе осигурено безпрепятственото и своевременно осигуряване на визата за това мое пътуване до Москва, бързо бяха преодолени бюрократични формалности в руското консулство в София. Виждали сме доц. Павловска да съдейства и за на други международни прояви, свързани с представянето на руската книга в България, а това ни изпълва с надежда, че добрите контакти в годината на България в Русия и през новата 2009-та, а и занапред, ще продължат.

Не мога да пропусна и отличната организация, вдъхновена от г-жа Наталия Михайловна Мышковская – директор на Центъра за издателско-полиграфически програми при Научно-производственото обединение Академиздатцентр „Наука“ към РАН и проведена сякаш „по ноти“ под нейното пряко ръководство. С неизменната лъчезарна усмивка върху устните тя бе навсякъде, отделяше внимание за всеки от гостите и участниците, бдеше за транспорта и своевременно им превозване преди и в края на всеки от работните дни. И аз изгубих едно от големите си притеснения, свързани с пътуването из огромния мегаполис – гостите се бяха погрижили за всичко, знаеха за проблемите със задръстванията и за огромния московски трафик, за нуждата да изпием ободряващо кафе и

да се подкрепим със закуска или обяд, вдигна се тост с чаша вино за паметния юбилей, домакините дори се бяха постарали за великолепия завършек на първата вечер – 18 декември, като за участниците и гостите на форума бе организиран концерт на една от най-успешните съвременни вокални групи за модерна музика в Русия – **Хор Турецкого** (великолепният хор на Михаил Турецки), известен далеч зад пределите на родината си. Близко час и половина звучаха мощно, пълно и напористо добре напасваните гласове на десетината хористи, всеки от които бе и солист и участник в хора – бас, баритон, първи и втори тенор. Изумителна спойка на вокалните хармонии, изключителни аранжimenti преливаха от песен в песен – първо на руски балади, после на френски, италиански и английски песни, като интерпретациите на групите „Куин“ и „Скорпиънс“ бяха зашеметяващи – „Шоуто трябва да продължи“ и „Бохемска рапсодия“ на Фреди Меркюри звучаха тъй, сякаш отново великият вокалист бе оживял и вдъхваше нови надежди, някакво велико опиянение струеше от тази божествена музика, а след финала, за секунди залата бе онемяла от възхищение.

Хорът на М. Турецки тази вечер бе пъл като на генерална репетиция за най-великото си представление – в тази впечатляваща с акустиката си зала младите и амбициозни хористи репетираха, тук осъществяваха творческите си планове и сега, за 280-годишнината на руското академично книгоиздаване бяха дали един светъл и достоен пример за принос на музиката към науката и изкуството на книгата.

За някои по-важни изказвания на участниците във форума

Целият текст на докладите от конференцията в издателство „Наука“ се съдържат в сборника „Книжната култура“ и аз няма да ги преразказвам, нито ще превеждам текстовете, по-скоро ми се иска да отбележа по-главното от онова, което лично мен ме впечатли като позиция и лично присъствие на отделните автори. Още повече че те идваха от чужбина, от различни краища на бившия Съветски съюз, някои дори пазеха респектиращо-почтителното си отношение към Москва като център на научни прояви от този тип, като обединяващо звено на книжната култура на народите от бившия Източен блок. Освен пленарното заседание, в което участваха изтъкнати учени от областта на книгознанието и историята на книжната култура, и в което бе поставен и нашият доклад с проф. Стоян Денчев за съвременното българско академично книгоиздаване, в хода на конференцията работеха и две секции: „Академично книгоиздателство. История, теория практика“ и „Научно и учебно книгоиздание, книгоразпро-

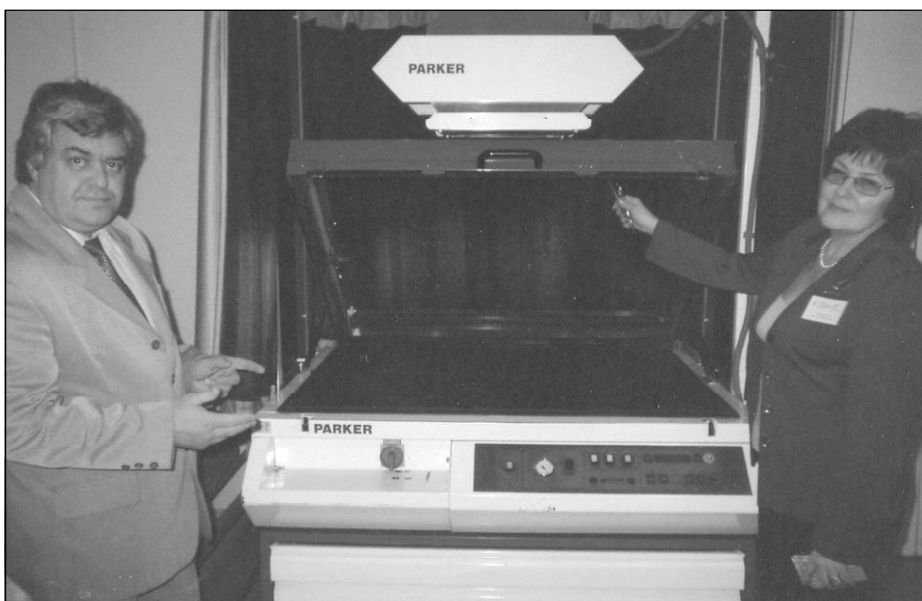
Във фойето на Типография „Наука“, в близост до фирмената книжарница бе представена изложба на научни поредици и издания

странение, книгообмен“. Разбира се, най-интересното бяха онези факти, документи и архиви, които бяха показани в пленарните доклади и последващите заседания и които илюстрираха дълголетната съдба на академичното книгоиздаване в Русия.

Докладът на чл.-кор. В. И. Василев „Академическа книга и книжна култура на различных етапах культурно-исторического процесса“ проследи историята на най-старото и крупно научно издателство в Русия, чиито исторически корени се намират още в 1728 г., когато прилежащата към тогавашната Академия на науките печатница става предшественик на съвременното издателство „Наука“ и издателско-полиграфическия комплекс на Руската академия на науките – в тази далечна епоха излизат първият том на научния академичен орган „Комментарии Петербургской императорской Академии наук“ и за първи път на руски език вестникът „Санктпетер-

бургские ведомости“. Разделянето на издателските и полиграфическите функции и самостоятелната регистрация на издателството става на 14 април 1923 г. Авторът предлага и своя периодизация на руското книгоиздаване. *Първият период* според него обхваща дейността на Академическата типография като издателски орган на Академията на науките от 1727 г. до първата четвърт на XX век (тук се включва първият етап 1727–1747 г., когато се заражда и утвърждава академическото руско книгоиздаване и страната се обезпечава с книги със светско съдържание; вторият етап от втората половина на XVIII век – тогава се оформя главният книгоиздателски център на Русия; третият етап – XIX век до първата четвърт на XX век, когато се извършва специализацията на изданията за научна литература, а Академическата типография става действащо научно издателство с водеща роля в книгоиздателските процеси. *Вторият период* е

Пред едно от модерните експониращи устройства в Типография „Наука“ – Москва

начало на структурното формиране на издателско-полиграфическия комплекс при Академията на науките с един преходен етап (1917–1923) и последващ етап – до 1941 г., когато се създава и утвърждава издателството като самостоятелно учреждение на Академията на науките, давайки началото и на структурното формиране на този издателско-полиграфически комплекс. *Третият период* маркира времето на Великата Отечествена война, когато академичното книгоиздаване работи в служба на отбраната на страната. *Четвъртият период* включва академичното книгоиздаване в поствоенния период, което е време за възстановяване на научния потенциал на държавата (1945 – средата на 50-те години на XX век). Петият период се вписва в рамките на „перестройката“ на издателския репертоар в условията на преимуществено развитие на научните списания, серии и продължаващи издания, рационализирани и техническо обновяване в издателско-полиграфическия комплекс (от средата на 50-те години на XX век до края на 80-те години на века). *Шестият период* включва академичното книгоиздаване в съвременни условия – при децентрализация на издателските дейности в Академията на науките, като се съхрани единството на общоакадемическия издателско-полиграфически комплекс. Според Василев десетки реализирани от издателство „Наука“ издания, са преведени или се разпространяват като оригинални издания в чужбина. Важно място в тези дейности днес има Научният център за изследване историята на книжната култура, създаден в края на 2001 г. от президиума на Руската академия на науките и влязъл в структурата *Научно-производствено обединение „Наука“* при РАН.

На големия екран в конферентната зала директорът на Архива на Руската академия на науките к.и.н. Виталий Ю. Афиани показва документи за учредя-

ването на Академическата типография в 1711 г. в С. Петербург и дейността ѝ през следващите десетилетия. Интересен факт бе представянето на модел на скоропечатна машина „Лилипут“ от 1895 г., подготвена в Академическата типография. Зрителите видяха и първия герб 1711–1727 г. „Первая академическая типография“. Изтъкнато бе, че известният акад. Д. С. Лихачов е работел по проучване на руската Академическа типография и обичал да посещава тази уютна и добре уредена печатница.

В хода на изказванията бяха отбелязани важни факти от летописа на академичната издателска и книгоразпространителска дейност. Така например бе посочено, че „Академ-книга“ е основана през 1928 г., а през 1930 г. е създаден сектор за разпространение на книги, като впоследствие се изграждат „магазини“ (книжарници) в Москва, Санкт Петербург, Новосибирск, Красноярск и в още десетки възлови селища в цялата страна, като по този начин се изгражда голяма разпространителска мрежа на академичното книгоиздаване. Показана бе и структурата на издателство „Наука“ при РАН (Академиздатцентр), със съответните регионални представителства. Същевременно бяха дадени и примери за пълноценна дейност и на други академични издателства. Докладът за научно-издателския съвет на Националната академия на науките на Украйна бе представен с таблици, диаграми и схеми за хода на издателската продукция през годините в хронологичен план. Изтъкнаха се проблемите с разпространението на академичната книга в Украйна. Показаха се библиотечните серии като „Наука для всех“, „Наука Украины в мировой информационном пространстве“, а също и периодични издания, каталози и пр. Игор Р. Алексеенко направи обзор върху дейността на издателството „Наукова думка“ (Научна мисъл) в Киев, използвайки преките си наблюдения като генерален

П. В. Шершуков представя на своите гости висококачествени материали за книгите с художествена твърда подвързия

директор на издателския комплекс. Той очерта нерешени въпроси с книжния пазар на научни издания. Не пропусна да съобщи, че издателството разполага с опитни редакторски кадри и стремежът е те да се запазят въпреки нежеланието на държавата да подпомага сектора. Конюктурата на книжния пазар налага да се промени репертоарът – да се издават повече учебници за университетите, речници, научнопопулярна литература.

Галина Ф. Низяева представи издателската дейност във Владивосток, където на базата на съществуващ научно-издателски сектор е формирано модерно издателство с добра полиграфическа база за производство на книги и списания, някои от които с впечатляващ цветен печат. Не липсват обаче и проблеми – така например авторите си дават книгите набрани и само използват научната издателска марка. Затова ежегодно вече всеки научен автор кандидатства с произведението си на конкурсни начала, като го представя пред независим експертен съвет. Всеки експерт дава своята оценка и авторите, събрали най-висок бал, биват включвани в издателския план. Издателството разработва и речник на издателските термини, в който ще се изясняват и новите държавни стандарти ГОСТ при подготовката и производството на книгата.

Татяна В. Кульматова направи анализ на документалните източници от Императорската академия на науките в Санкт Петербург. Нина В. Пономарева обърна внимание върху библиографското обезпечаване на академичното книгоиздаване. Наиля В. Бекжанова поднесе впечатляваща информация за издаването на немски език до 1891 г. в С. Петербург и предназначено за чужбина обзорно научно списание „Russische revue“ (Руссише ревью). Михаил Ю.

Киселев акцентира върху издаваните до 1963 г. архивни справочници за документалния комплекс Архив на Руската академия на науките (издадени са 29 справочника, а след 1963 г. академичният архив в С. Петербург се отделя и функционира самостоятелно.) В момента московският Архив на РАН се изгражда като голяма електронна библиотека.

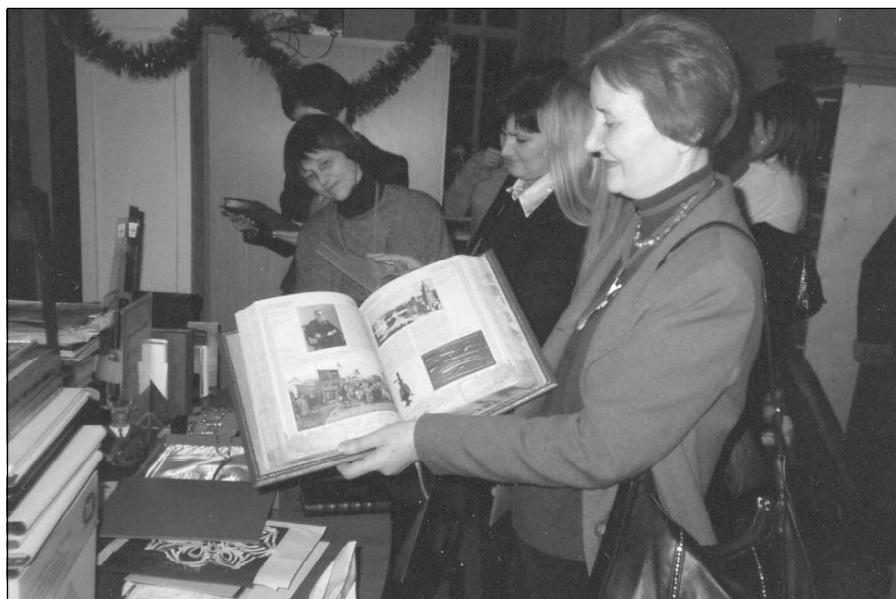
Директорът на библиотеката на РАН в С. Петербург Валерий П. Леонов се спря върху „теорията на компромиса“, правейки паралели между традиционната и електронната книга, като предупреди, че социално-комуникативната неопределеност означава невъзможност за пълно описание на електронната книга. Необходимо е да се разгледат досегашните аргументи в полза на дигиталните издания. Не бива да се рискува, тъй като днес читателят е застрашен от буквално изчезване на информацията, ако оригиналите се премахнат и останат само техните електронни заместители. Затова печатната и електронната форма следва непременно да се съчетават в бъдеще, така ще бъдат премахнати много груби грешки в опазването на ръкописното и печатното ни наследство.

Из голямата московска печатница „Наука“

Макар за конференцията бяха записани няколко български учени и докладите им също бяха публикувани в споменатия сборник, бях единственият наш участник „на живо“ в научния форум и навярно затова и вниманието към мен бе специално, а по-вярно щеше да е – защото вече имаше добре изградени традиционни контакти, та присъствието на представител от България се считаше за важен знак към институцията. Не скрих пред домакините предпочитанието си – да разгледам печатницата на научно-

Широкоформатен плотер за цветен дигитален печат в Типография „Наука“

В участъка за художествена подвързия се изработват редки и ценни издания с вкус и изящество

производственото обединение *Издателство „Наука“*. В програмата подобна инициатива не се предвиждаше, но любезната Наталия Михайловна Мышковская се постара да организира посещението, а край мен се събраха още десетки любопитни участници, предимно от по-далечни области на Русия, които досега също не бяха посещавали голямото полиграфическо предприятие. Позволиха ми и да снимам из участъците и отделите.

Всъщност историята на голямата московска печатница „Наука“ започва още през 1922 г. През годините се променя структурата и профилът на това крупно предприятие на руската полиграфия, но идеята остава една и съща – да създава качествени издания, да обслужва научноизследователската дейност, реализирайки солидна научна продукция от книги и научна периодика. През 1945 г. печатницата е предадена за стопанисване от Академията на науките на СССР, а от 90-те години на XX век е водеща полиграфическо-издателска структура на Руската академия на науките (РАН). Всяка година печатницата произвежда над 2500 заглавия на книги и списания, като общият им тираж възлиза на повече от 4 млн. екземпляра, при това изпълнени със завидно качество и професионализъм.

Процесите в предпечата и отпечатването предлагат най-доброто от съвременната полиграфия – офсетов едноцветен и многоцветен печат, цифров печат, автоматизирани книгоvezки процеси при изработката на меката и твърдата подвързия, ръчна художествена изработка на книги, илюстрационни албуми и енциклопедии. Освен солидните книги с твърда подвързия в печатницата се изработват многоцветни плакати, афиши, рекламни буклети и листовки, проспекти, каталози, календари, фирмени

бланки, красиви папки за поздравителни адреси, както и десетки периодични издания на РАН.

В производствения отдел на типографията технолозите могат да демонстрират на издателите разнообразни варианти при оформлението на книгите, списанията и рекламните материали, така че всеки клиент нагледно да разгледа как ще изглежда изданието още преди неговото отпечатване.

В отдела „Допечатна подготовка“ се работи с продукти на *IBM* и *Macintosh*, използва се технологичният способ *Screen Cezanne* за сканиране с висока разделителна способност. Работи се с всякакви оригинали и се приемат електронни макети по виртуалната мрежа с помощта на достъпен софтуер, дори се предлага широкоформатен печат на плотер *HP Design Jet 5500*. В отдела се извършва сканиране с цветоотделяне, правят се цифрови цветопроби, графичен дизайн и макетиране на изданията.

Във връзка с подобряване на работата с клиентите в производствения отдел са изготвени предварителни калкулации на предлаганите печатарски услуги с посочване на цените в рубли. Калкулациите засягат тиражите от 500 до 5000 екземпляра, отпечатването за печатна кола в един или повече цветове, като се указва видът на хартията – Сиктиктварская и Галери Арт в грама на кв.м. Калкулират се и екстри като лакиране на корица и обложка. В типография „Наука“ се работи с каталози за различните видове хартии и книгоvezки материали за подвързиите.

В един от отделите – за книгоvezки материали, се срещаме с к.техн.н. Пьотр Викторович Шершуков. Той е преподавател в московския полиграфически колеж, а същевременно е генерален директор на фирмата „Бумага-импекс“, заемаща офис и складово помещение за книгоvezки материали в комплекса „Наука“. Според П. В. Шершуков в Русия се произвеждат материали за книжни подвързии, но те не

Наталия Михайловна показва ръчно изработена подвързия на библиофилско издание в участък „Художественного переплета“ на Типография „Наука“

блестят с кой знае какво високо качество, затова неговата фирма се е насочила да търгува с вносни материали, които осигурява и за нуждите на московската академична печатница. Казва ни, че европейците не правят компромиси с качеството – така италианци и испанци произвеждат висококачествени книговезки платна с имитации на животинска кожа, на ефекти – например морска трева. Изкуствената кожа позволява да се постигнат добри резултати. Материалите за подвързия са термоактивни и това позволява да се нанася печат по известните термографски способности. „Ние работим по каталози. Правим точни и бързи доставки. Но все пак не всичко при твърдата и художествената подвързия се решава от материалите. Ако ръцете на работника не струват, могат да развалят и най-прекрасните ефекти върху изкуственото книговезко платно, върху книговенила, смята дългогодишният специалист.

Правя снимки в участъка за цифров печат – там отпечатват корици за научните списания на дигитална машина *Docu Color 5000*, а книжното тяло печатат на холандска дигитална машина *OCE*. Наталия, ръководителка на участъка, ни обяснява подробно предимствата на тази добре работеща технология за къси тиражи. В печатния цех тъкмо подготвят за печат голямата офсетова машина *Poligraph Ultraset 72*, сетне се прехвърляме в книговезкия цех за промишлена подвързия, където ни показват още една солидна линия – голяма машина за подлепване на фирмата „Мюлер Мартини“.

Най-дълго се задържахме в отдела за художествена подвързия – *Участък „Художественного переплета“*. Завеждащата участъка Татяна Василевна ни показва ръчна релефна изработка върху подвързия и великолепно изработени форзаци, футляри от изкуствена и естествена кожа, красиви цветни обреси

върху обемни и големоформатни издания с твърда подвързия. Няма две мнения, всичко тук се прави на ръка с такъв финес, усет и вкус, та думите са твърде оскъдни да предадат всеобщото ни възхищение от майсторството на руските художествени книговезци, от работата им с филетки, фини длета, четки, от изкуството ръчно нанасяне на златно и цветно фолио върху папките с твърдата подвързия. Този отдел е гордостта на печатницата. Тук поръчките са много, всяка подвързия на ръка струва много, а се поръчва какво ли не – от художествено инкрустираните футляри, през изящните папки с поздравителни адреси, многоцветните ръчно изрисувани обреси, та до енциклопедиите и изданията в библиофилски тиражи, предназначени за ценители и колекционери на красиво и майсторски изработената руска книга. А това е гордост за Типография „Наука“, гордост и за издателско-полиграфическия комплекс, който и в навечерието на новогодишните празници работи на пълни обороти, отбелязвайки с гордост и достолепие 280-годишнината на академичното книгоиздаване в Русия – страната, която ми става още по-близка, и от която там, на единайсет хиляди метра, в аеробуса, високо над белите вълни от облаци и безбрежна синя необятност, оставам с топлината на щедрите руски души, със спомена за толкова приятели и дружелюбни лица, които навярно винаги ще ми липсват в България, сред забързания делник и трудностите на всекидневието, и които ще ми служат като един образец за достойна и дълголетна мисия в полза на книгата и книжовността. И които не ме попитаха кога ще си тръгна, кога ми е самолетът за София, а искаха да остана, и да видя, и да науча повече, и да продължим с бъдещите наши срещи! Нещо, на което само широката славянска душа е способна.

